

Рекомендовано до видання Вченою радою
Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка
(Протокол № __ від _____ 2013р.)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Безпалько Ольга Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту психології і соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка (головний редактор);

Беленька Ганна Володимирівна, доктор педагогічних наук, доцент, заступник директора з наукової роботи, завідувач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка;

Іванов Олександр Володимирович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки Московського гуманітарного педагогічного інституту;

Побірченко Неля Антонівна, доктор психологічних наук, Провідний науковий співробітник НДЛ освітології Київського університету імені Бориса Грінченка;

Сергєєнкова Оксана Павлівна, доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри загальної, вікової та педагогічної психології Київського університету імені Бориса Грінченка;

Чернобровкін Володимир Миколайович, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Луганського національного університету імені Тараса Шевченка;

Бакланов Костянтин Володимирович, кандидат педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної педагогіки Московського гуманітарного педагогічного інституту;

Веретенко Тетяна Григорівна, кандидат педагогічних наук, професор завідувачка кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка;

Прокопович Євгеній Михайлович, кандидат медичних наук, доцент кафедри практичної психології Київського університету імені Бориса Грінченка;

Юрченко Віктор Іванович, кандидат психологічних наук, доцент, директор Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка(головний редактор);

Мартиненко Світлана Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедрою початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка;

Котенко Ольга Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов і методик їх навчання Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка;

Гріньова Ольга Михайлівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка.

© Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка, Інститут психології і соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка, 2014

© <http://www.psyh.kiev.ua>, 2014

**Запрошуємо Вас презентувати науковій Інтернет-спільноті свої пошукові доробки
Вимоги до оформлення статті**

ЗМІСТ

Передмова

Безух Ю.С. Активізація іншомовної мовленнєвої діяльності майбутнього вчителя початкової школи

Бондаренко Г.Л. Формування мовленнєво-риторичної компетентності майбутнього вчителя початкової школи

Буренко В.М. Деякі аспекти іншомовної підготовки майбутнього вчителя початкової школи

Веклич Ю.І. Порівняльна семантика лексем позначення білого та чорного кольорів у культурах країн світу

Віттенберг К.Ю. Вимоги до іншомовної підготовки в дошкільних навчальних закладах у контексті проблеми наступності

Герасимова О.І. Самоосвітня компетентність студентів як складова професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи

Голота Н.М. Особливості реалізації компетентнісного підходу в системах освіти зарубіжних країн

Дубовик С.Г. Формування культури професійного мовлення майбутніх учителів початкової школи на засадах компетентнісного підходу

Заворотна О.І. Організація процесу навчання іноземних мов в умовах адаптації першокласника у школі

Котенко О.В. Іншомовна складова професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи

Кошарна Н.В. Операційно-процесуальний компонент педагогічної підготовки майбутніх учителів у ВНЗ (на прикладі України та Швеції)

Куземко Л.В. Підготовка вчителя початкової школи до реалізації індивідуального підходу

Лабунець Ю.О. Реалізація компетентнісного підходу в процесі підготовки майбутнього вчителя початкової школи у Канаді

Лобода О.В. Проблема наступності у навчанні іноземної мови дітей дошкільного і молодшого шкільного віку

Мартинчук О.В. Сучасні вимоги до професійної діяльності вчителя початкової школи в умовах інклюзивного навчання

- Мартиненко С.М. Компетентнісний підхід у професійній підготовці вчителя початкової школи: здобутки, проблеми і перспективи
- Метелюк В.І. Розвиток компетентнісного підходу до формування міжособистісної взаємодії учнів початкової школи
- Новик І.М. Формування діагностичних умінь студентів напряму підготовки "ПО" у процесі індивідуальної навчально-дослідницької роботи
- Петрик Л.В. Медіатекст як один із засобів формування іншомовної комунікативної компетенції студентів педагогічної спеціальності
- Руденко Л.С. Підготовка вчителя початкової школи до творчої педагогічної діяльності
- Руднік Ю.В. Змістовно-методичне забезпечення процесу підготовки вчителів ПШ до застосування інноваційних технологій навчання ІМ
- Ситник О.І. Неперервна педагогічна освіта вчителя в Ірландії
- Сінельник І.П. The actualization of the potential of the cycle "a Foreign language" disciplines in prospective primary school teachers' education for tolerance
- Соломаха А.В. Розв. іншомов. соціокульт. компетенції майбут. вчителя ПШ на матер. усталених словесних комплексів з назвами тварин у нім. мові
- Толубко І.Г. Формування виховної компетентності майбутніх учителів початкової школи засобами українського фольклору
- Юрченко В.І. Роль рідної мови у формуванні комунікативної компетентності молодших школярів

Котенко О.В. Іншомовна складова професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи

Котенко Ольга Володимирівна – завідувач кафедри іноземних мов і методик їх навчання Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент, м. Київ.

У статті актуалізовано проблеми іншомовної підготовки вчителів початкової школи, що обумовлені сучасними освітніми тенденціями у галузі навчання іноземних мов молодших школярів; визначено шляхи оптимізації процесу формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи з метою професійного застосування іноземної мови у педагогічній діяльності.

Ключові слова: іншомовна підготовка, вчитель початкової школи, професійна компетентність, іншомовна професійна компетентність.

В статье актуализируются проблемы иноязычной подготовки учителей начальной школы, которые обусловлены современными образовательными тенденциями в сфере обучения иностранным языкам младших школьников; определены пути оптимизации процесса формирования иноязычной коммуникативной компетентности будущих учителей начальной школы с целью профессионального использования иностранного языка в педагогической деятельности.

Ключевые слова: иноязычная подготовка, учитель начальной школы, профессиональная компетентность, иноязычная профессиональная компетентность.

The problems of primary school teachers' foreign language training, which are caused by modern educational trends in the sphere of primary school children' foreign language teaching are actualized in the article; the ways to optimize the process of future primary school teachers' foreign language communicative competence formation for the use of foreign language in teaching activity are identified.

Key words: foreign language training, primary school teacher, professional competence, foreign language professional competence.

Постановка проблеми

Серед пріоритетних завдань системи вищої освіти України сьогодні визначено підготовку вчителів початкової школи (ПШ) до навчання іноземних мов (ІМ), що обумовлено уведенням в дію Державного стандарту початкової загальної освіти, відповідно до якого у загальноосвітніх навчальних закладах запроваджується обов'язкове вивчення ІМ з 1-го класу, а також вивчення другої ІМ з 5-го класу.

З огляду на вище вказане системних змін потребує процес підготовки майбутніх учителів ПШ, що передбачає переорієнтацію змісту професійної підготовки таких фахівців на модернізацію процесу формування їх іншомовної компетентності.

Аналіз досліджень

Аналіз педагогічних джерел засвідчив, що проблемі формування професійної компетентності вчителя ПШ, професіоналізації майбутніх учителів ПШ присвячено дослідження багатьох науковців. Над визначенням структурних компонентів професійної компетентності сучасного вчителя ПШ ґрунтовно працювали В. Бондарь, Т. Байбара, Н. Бібік, О. Савченко, П. Гусак, С. Мартиненко, О. Митник, Л. Хомич, Л. Хоружа та ін. Процес формування професійної компетентності вчителя ІМ досліджувався у працях Е. Азімова, О. Бігич, Н. Гез, С. Ніколаєвої, О. Солововой, Н. Харитоновой, А. Щукіна та ін.

Разом з тим, проблема переорієнтації змісту професійної освіти майбутнього вчителя ПШ на посилення його іншомовної підготовки з метою подальшого застосування у педагогічній діяльності знаходиться на етапі всебічного дослідження.

Постановка мети дослідження

Отже, важливого значення набуває виокремлення основних вимог до змісту знань, умінь, навичок майбутнього вчителя ПШ з урахуванням іншомовної складової у структурі його професійної компетентності.

Виклад основного матеріалу

Відтак, постають питання: У чому ж полягає специфіка формування іншомовної компетентності таких фахівців? Як підготувати студентів до навчання ІМ у ПШ? Зрештою, як імплементувати такі інновації, що стосуються права молодого

фахівця, який отримав диплом вчителя ПШ викладати, в тому числі й іноземну мову, у практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів?

Традиційно, набір якостей, ЗУН учителя розглядаються крізь призму визначення структурних компонентів його професійної компетентності[4,25].

Як відомо, професійна компетентність (ПК) педагога – це інтегроване утворення його особистості, яке синтезує в собі необхідні компетентності (психолого-педагогічну, україномовну комунікативну, методичну, особистісно-мотиваційну, інструментальну тощо), практичний вияв яких забезпечує ефективну педагогічну взаємодію у процесі формування особистості дитини засобами навчальних предметів[4, 63].

Але сучасні тенденції вимагають внесення змін у структуру ПК вчителя ПШ через уведення іншомовного компоненту.

Упевнені, що формування іншомовної комунікативної компетентності вчителя ПШ, який планує застосовувати ІМ з професійною метою, це не лише бездоганне володіння конкретною ІМ, це й його уміння навчити дитину застосовувати її у повсякденному житті, сформувати її полікультурну особистість. Відтак не можна відокремлювати філологічну складову від дидактичної (методичної)[2].

Відповідно до зазначеного вище, доречно сьогодні дискутувати про іншомовну професійну компетентність (ІПК) вчителя ПШ, яку ми визначили як інтегроване утворення особистості педагога, що синтезує в собі необхідні компетентності (лінгво-методичну, психолого-педагогічну, особистісно-мотиваційну), відповідні компетенції (мовна, мовленнєва, лінгвоукраїнознавча, дискурсивна, соціокультурна,) та особистісні якості (здатність до самоосвіти, самопізнання, полікультурність, діалогічність, емпатія, толерантність тощо), взаємовплив яких сприяє ефективній педагогічній взаємодії у процесі формування іншомовних умінь дітей молодшого шкільного віку[3].

Проаналізуємо процес формування ІПК педагога розглядаючи його системно з точки зору характеристики усіх структурних елементів та загальних тенденцій в іншомовній підготовці студентів напряму підготовки /спеціальності «Початкова освіта».

Іншомовна підготовка вчителів ПШ сьогодні, на жаль, характеризується відсутністю системного характеру, що обумовлено зовнішніми та внутрішніми чинниками. До зовнішніх чинників належить відсутність загальної державної стратегії щодо підготовки таких фахівців: відсутні стандарти підготовки, освітньо-кваліфікаційні характеристики вчителя ПШ з урахуванням іншомовної інваріанти, на стадії розробки освітньо-професійні програми, нові навчальні плани.

Серед внутрішніх чинників зазначимо відсутність чіткої диференціації обсягу дисциплін суто лінгвістичного спрямування у підготовці вчителів іноземних мов і вчителів початкової школи. Адже ми маємо справу не просто з майбутніми вчителями іноземної мови, а з учителями початкової школи, які серед іншого навчатимуть іноземної мови.

Об'єктивна потреба систематизації процесу іншомовної підготовки майбутнього вчителя ПШ, формування його

іншомовної компетентності з метою подальшого застосування у професійній діяльності призводить до необхідності виокремити умови, дотримання яких надасть ефективності процесу іншомовної підготовки вчителів ПШ, а саме:

1. Стандартизація нормативно-правового забезпечення підготовки фахівців, що передбачає оновлення освітньо-кваліфікаційних характеристик, освітньо-професійних програм підготовки вчителів ПШ, упровадження системи діагностики для визначення базового рівня володіння ІМ абітурієнтом; уведення предмету «Іноземна мова» у список обов'язкових на етапі зовнішнього незалежного оцінювання для випускників шкіл, що виявляють бажання вступати на спеціальність «Початкова освіта», забезпечуючи таким чином певну селекцію контингенту з рівнем володіння ІМ не нижче В1; розробка критеріїв оцінювання результатів навчання студентів з урахуванням іншомовної складової, де усі іншомовні ЗУН, умовно вноситимуться у два блоки компетенцій: дидактичний та лінгвістичний.

2. Диференціація та індивідуалізація змісту іншомовної підготовки вчителів ПШ, яку ми вбачаємо у розмежуванні змістового наповнення професійної підготовки вчителів іноземної мови та вчителів початкової школи, удосконаленні робочих навчальних програм з метою відмови від надмірної «лінгвістизації» змісту профільних дисциплін, засвоєння та формування практично орієнтованих ЗУН.

Певний масив навчальних дисциплін, що сьогодні передбачено у навчальних планах підготовки вчителів ПШ, є «спадком» від програм підготовки вчителів іноземних мов (наприклад, «Теоретичні основи іноземної мови»), забирають у студентів дорогоцінний час, тоді як доречніше було замінити надану кількість кредитів на ті дисципліни, що реально сприятимуть ефективності оволодіння ІМ, підвищенню рівня ІПК («Практична граматики», «Практична фонетика»).

Відтак, практично значущим є оновлення змісту теоретичних дисциплін циклу «Іноземна мова» з урахуванням того, що іншомовна компетенція -це лише складова професійної компетентності вчителя ПШ. Відтак «насичувати» зміст дисципліни варто тією тематикою, яка важлива для професійного застосування іноземної мови. Відповідно вже з перших занять ІМ студенти зустрінуться з професійно орієнтованою тематикою. Окрім того, ця тематика має «перегукуватись» зі змістом того, що студенти вчать з інших дисциплін. Доречним, з нашого досвіду, є теми про видатних педагогів: А. Макаренка, С.Русову, К.Ушинського та ін.; систему дошкільної, базової, вищої освіти в Україні тощо.

3. Створення банку навчальної літератури-посібників, підручників, методичних рекомендацій тощо. Актуальною проблемою у процесі формування ІПК вчителя ПШ є оновлення навчально-методичного супроводу дисциплін іншомовного циклу, спрямованих на урахування специфіки його подальшої професійної діяльності.

Сьогодні досі відсутнє чітке розмежування змістового наповнення навчальних та навчально-методичних посібників для вчителів іноземних мов і вчителів початкової школи, які навчатимуть іноземних мов молодших школярів. Хоча певним чином профільні кафедри ВНЗ намагаються подолати цей перепон.

Упродовж останніх років одним з пріоритетних напрямів роботи профільних кафедр є розроблення посібників, зміст яких орієнтований на підготовку саме таких фахівців. Такі навчальні посібники позбавлені надмірної «лінгвістизації»,

ураховують специфіку майбутньої професійної діяльності вчителів; у змісті представлена професійно зорієнтована тематика, оптимальний об'єм мовного та мовленнєвого матеріалу, який є доречним як на етапі застосування ІМ у повсякденному житті, так і у професійній діяльності.

Водночас, окрім оптимізації змісту дисциплін філологічного блоку, у контексті формування ІПК вчителя ПШ, ми наголошуємо на необхідності посилення його методичної підготовки до проведення уроків ІМ. Зміст такої підготовки повинен зводитись до формування стійких стереотипів майбутнього педагога щодо форм та методів організації навчально-виховного процесу з ІМ у ПШ, а також специфіки формування видів мовленнєвої діяльності відповідно до психофізіологічного розвитку дітей молодшого шкільного віку [1;5].

4. Створення іншомовного навчального середовища студента, умов для безперервності мовної підготовки студентів, яку ми вбачаємо в активізації навчально-виховної, наукової, соціально-гуманітарної роботи студентів у період навчання у ВНЗ, а також в участі студентів у різноманітних наукових заходах, присвячених розгляду проблем організації професійної діяльності в умовах глобалізації мовного простору та проведенні різноманітних позааудиторних освітньо - виховних заходів за участю студентів з метою підвищення рівня їх фахової компетенції.

Освітнє середовище ВНЗ – це потужний засіб визначення особистістю свого місця, усвідомлення своїх професійних, особистісних інтересів. Заходи реалізують просвітницьку функцію, удосконалюють навчальний процес через формування навичок самостійної дослідницької роботи, розширюють світогляд студентів, розвивають упевненість у власних здібностях, формують установки на ефективність майбутньої професійної діяльності, забезпечують високий рівень інтелектуальної та іншомовної активності.

Серед заходів, що були проведені з цією метою для студентів напряму підготовки/спеціальності «Початкова освіта» за їх активної участі у Київському університеті імені Бориса Грінченка зазначимо студентські конференції (щорічна студентська науково-практична конференція «Іншомовна освіта очима студентів»); тематичні вечори («Ukraine and the United Kingdom: Discover Unknown»; Talk-show «Now-a reader, tomorrow-a leader» тощо); конкурси перекладів («Kobzar's Soul Lyrics»; Літературна вітальня «Читаємо твори Бориса Грінченка у перекладі» тощо).

5. Посилення практичної спрямованості підготовки майбутніх учителів ПШ до навчання ІМ, що уможливується за рахунок залучення практикуючих учителів до формування змістового наповнення дисциплін з метою уникнення розбіжностей між теоретичним навчанням та практично затребуваними професійними ЗУН.

Зазначимо, що у більшості країн ЄС університети опікуються переважно теоретичною підготовкою вчителів, а школи несуть відповідальність за якість формування практичних умінь майбутніх фахівців. Адже у Європі створені та активно функціонують партнерства «школа – університет», в яких шкільні вчителі розглядаються як повноцінні партнери й беруть участь у формуванні змістового наповнення навчального процесу вищих педагогічних навчальних закладів.

Також, у контексті ефективності процесу формування ІПК вчителя ПШ, варто звернути увагу на удосконалення форм

проведення навчального процесу. Орієнтиром повинні стати лабораторні заняття, візні семінари-практикуми, майстер-класи, різноманітні тренінги.

6. Підготовка викладачів вищих навчальних закладів до роботи з майбутніми вчителями ПШ з урахуванням специфіки засвоєння та формування іншомовних ЗУН. Така підготовка насамперед передбачає:

- поліпшення якісного складу профільних кафедр (залучення практикуючих учителів до роботи зі студентами, активізація дослідницької діяльності викладачів у галузі компаративних досліджень щодо сучасних світових тенденцій підготовки учителів до навчання ІМ молодших школярів);

- проведення різноманітних заходів з проблем теорії та практики професійної підготовки таких фахівців за участі провідних фахівців галузі, професорів європейських університетів, представників МОН, щоб зрозуміти на якого фахівця чекають з точки зору професійних ЗУН, а також з метою вивчення світового досвіду підготовки таких фахівців; майстер-класів за участю європейських освітніх організацій (Британська рада, TESOL тощо).

Висновок

Звісно, ще зарано говорити впевнено, що проблема формування ІПК майбутніх учителів ПШ вирішена, є й питання, які ми поки що не в змозі відрегулювати. Серед таких проблем відсутність узгодженості між задекларованим правом вчителя ПШ викладати ІМ без прописаної у дипломі спеціалізації «Іноземна мова» і реальним станом справ на етапі працевлаштування молодих фахівців. Проте, упевнені, що дотримання зазначених умов реально впливатиме на ефективність формування ІПК вчителя ПШ.

Список використаних джерел

---

1. Бігич, О.Б. Теорія і практика формування методичної компетенції вчителя іноземних мов в початковій школі: навч. посіб. / О.Б.Бігич. – К. : Ленвіт, 2006. – С.11-32.
2. Котенко, О. В. Іншомовна методична культура майбутнього вчителя початкової школи як базовий конструкт його професійного становлення/О. В. Котенко// Педагогіка та психологія: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 20 липня 2013 року).-К.: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології»2013.-С.52-55.
3. Котенко, О. Концептуальні засади формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи у змісті дисципліни «Методика викладання англійської мови» [Електронний ресурс] /О. Котенко // «Народна освіта». - 2012.-№3(18): – Режим доступу:<http://www.narodnaosvita.kiev.ua/vupysku/18/statti/kotenko.htm> - Заголовок з екрану.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : (бібліотека з освітньої політики) : [монографія] / М-во освіти і науки України ; [колектив авт.: Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко, О. І. Локшина та ін. ; під заг. ред. О.В.Овчарук]. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.
5. Москалева, Н. С. Технология профессионально-направленного обучения в подготовке учителя иностранного языка/ Н. С. Москалева // Иностранные языки в школе. – 2007 – №7. – С. 78-82.